

Osmanlının Heykelle İmtihanı 2 Sultan Abdülaziz

– Sami Biber · 24 Mayıs 2026

SULTAN ABDÜLAZİZ

SULTAN ABDÜLAZİZ'İN BEYLERBEYİ SARAYINDAKİ HEYKELİ

PERTEVNİYAL VALİDE SULTAN TARAFINDAN YAPTIRILAN İSTANBUL/AKSARAY'DAKİ VALİDE CAMİİ

PERTEVNİYAL VALİDE SULTAN'IN İSTANBUL/AKSARAY'DA YAPTIRDIĞI MAHMUDİYE MEKTEBİ (ALT KAT SİBYAN MEKTEBİ, ÜST KAT RÜŞTİYE) CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA VALİDE MEKTEBİ-1930'DAN İTİBAREN PERTEVNİYAL LİSESİ

OSMANLININ HEYKELLE İMTİHANI-2- SULTAN ABDÜLAZİZ

Artık eski ihtişamından eser kalmasa da hâlâ dünyanın en güçlü devletlerinden biri olarak kabul edilen Osmanlı Devleti'nin çayırlarda zamanının en güçlü pehlivanlarıyla güreş tutan sultanı ve tüm İslam Aleminin halifesi Abdülaziz, adeta süt dökmüş kedi gibi boynunu bükmekteydi huzurundaki gözleri öfkeden çakmak çakmak olmuş kadın karşısında.

Kim kimin huzurundaydı belli değildi.

Kadın bas bas bağıyordu:

-Sen aklını mı yitirdin? Ne yapmaya çalışıyorsun? Hürriyetçiler bir taraftan altını oyarken sen bir de dindar Müslümanları mı karşına almaya çalışıyorsun? Derdin nedir? Kendini öldürtmek istiyorsan git Sarayburnu'ndan denize atla.

Sultan Abdülaziz'in "Ama " Diye başlayıp ne yapmak istediğini anlatacak cümleler kurmasına izin vermeden fırtına gibi esip gürlüyordu.

-Heykel ne demek? Bak bakalım Devlet-i Âliye'de bir tane olsun heykelini diktiren padişah var mı? Sen

hangi akla hizmet heykelini yaptırıyorsun? Tüm cihandaki Müslümanların halifesine yakışır mı bu yediğin halt?

Sultan Abdülaziz bir müddet fırtınanın dinmesini bekledi. Evet, kendisi Devlet-i Âliye'nin sultanı ve İslam Dünyasının halifesiydi ama karşısındaki kadın da babası Mahmud'un bir görüşte aşık olduğu ve "Işık Saçan" anlamında "Pertevniyal" adını verdiği annesi Pertevniyal Valide Sultan idi.

Kendisi her ne kadar Osmanlının padişahı ise de validesine hem sarayda hem de halk arasında herkes "Ümmü'l Cihan" yani "Cihanın Annesi" diyordu yaptığı ve yaptırdığı hayır hasenat sebebiyle.

Pertevniyal Valide Sultanın az soluklandığı bir anda merakla sordu:

- Sen nereden haber aldın valide?

Sonra sorduğu sorunun ne kadar saçma bir soru olduğunun farkına vardı. Valide Sultan, kendisinin bile çok sonraları öğrendiği her şeyi ondan önce öğrenmiyor muydu? Bu sarayda ve saray dışında "Öl" dediğinde onun bir emriyle ölecek yüzbinlerce insan yok muydu? Bir şekilde öğrenmişti işte tarihe ilk kez heykelini yaptıran padişah olarak geçmek istediğini.

Valide Pertevniyal hem küçümser hem de acıyan gözlerle baktı oğluna.

-Yapma oğul. Bu tuttuğun yol, yol değil. Müslüman halkı ayaklandırırın boş yere. Yapmaya çalıştığın şey tamamen şeriata aykırıdır çünkü.

Sultan Abdülaziz içinden güldü: "Vay be aslı Rumen olan bizim valide bana, yeryüzünde ve gök yüzünde Allah'ın gölgesi olan Halife'ye şeriat dersi veriyor." Dedi.

Annesinin adeta yalvarır gibi "Yapma oğul" Demesinden cesaret alarak konuşmaya başladı koca cüsseli padişah:

- Validem ! Gidip gördüğüm bütün gelişmiş Avrupa ülkelerinde kralların, kraliçelerin, önemli şahsiyetlerin heykelleri süsler meydanları, caddeleri. Bu, artık medeniyetin bir gereğidir. Onlarda olan bizde niçin olmasın?

Pertevniyal Valide Sultan iyice küplere bindi.

- Gavura benzemeye çalışıyorsun ha? Bilmez misin her kim gavura benzemeye çalışırsa gavur olur?

Sultan Abdülaziz bu sefer cevap vermedi. Onun sustuğunu gören Valide Pertevniyal Sultan devam etti.

-Şimdi söyle bana. O heykeli diktirmekten vaz geçecek misin? Bak vazgeçmezsen sütümü haram ederim sana.

Sütanneler elinde büyümüş olan Sultan Abdülaziz bıyık altından gülse de annesine cevap vermeyince Pertevniyal Sultan, Huzur-u Şahaneden ayrıldı " Demek kararlısın. Demek o lanet heykeli diktireceksin. Ben yapacağımı bilirim. "Diyerek...

Evet yapacağını bildirdi Pertevniyal Sultan. O heykel asla ve kat'a İstanbul'a girmeyecekti. Gerekirse heykeli taşıyan gemi batırılacak ama heykel İstanbul'a girmeyecekti.

1872 Yılında İngiliz Heykeltıraşı Charles Fuller'e bir büstünü yaptırtmıştı Sultan Abdülaziz. Bir de gerçek boyutlarda kendisini at üstünde tasvir eden heykelini... İşte o bronz heykel gemiye konmuş ve gemi heykelin parçalarının İstanbul'da monte edilmesi üzere yola çıkmıştı.

Pertevniyal Valide Sultan, sadık adamlarına emretti:

- O heykel İstanbul'a asla ulaşmayacak ! Gerekirse gemiyi batırın.
Emir baş üzereydi elbette. Lakin Sultan Abdülaziz de annesini çok iyi tanıyordu. Onun ne pahasına olursa olsun heykeli yok etmeye çalışacağını çok iyi bilen Sultan Abdülaziz, gerekli karşı önlemleri alarak heykelin, başına bir iş gelmeden İstanbul'a vasil olmasını sağladı.

Evet, heykel İstanbul'a vasil olmuştu ama nereye dikilecekti?

Sultan Abdülaziz'e kalsa İstanbul'un en işlek caddelerinden birine ya da en yüksek tepelerinden birine dikilecekti lakin Pertevniyal Sultan " Ölürüm de diktirtmem." Diye ısrar ediyordu. Yani öyle bir yere dikilse bir sabotaja maruz kalacağı kesindi. Padişah Abdülaziz, çaresiz heykeli neredeyse hiç kimsenin göremeyeceği, etrafı duvarlarla çevrili Beylerbeyi Sarayının bahçesine diktirdi.

Bu heykelin dikilmesinden dört yıl sonra Sultan Abdülaziz, artık heykelin laneti midir yoksa anasının bedduası mı bilinmez, önce tahttan indirildi, sonra intihar süsü verilen bir katliam sonucu öldürüldü.

Sultanın öldürüldüğünü haber alan kayınbiraderi Çerkes Hasan ise Hüseyin Avni Paşa başta olmak üzere katillerin çoğunu öldürerek intikam aldı.

Pertevniyal Valide Sultan, bir sonraki padişah olan V. Murat'ın 93 Günlük padişahlığı döneminde bu Çerkez Hasan olayında parmağı olduğu gerekçesiyle çok sıkıntılı ve eziyet dolu günler yaşasa da II. Abdülhamit tahta geçince çok büyük bir saygı ve hürmet görerek 1883 yılına kadar yaşadı.

"Peki heykel ne oldu?" Derseniz...

V. Murat, Beylerbeyi Sarayında bu heykeli görünce "Atın şu mendebur şeyi Topkapı Sarayının mahzenlerine, orada çürüsün." Dedi ve heykel Topkapı Sarayı mahzenlerine atıldı.

II. Abdülhamid, V. Mehmet Reşad ve VI. Mehmed Vahdettin döneminde heykelin adı bile anılmadı.

1922 yılında son halife Abdülmecit Efendi - Kendisi de bir sanatçı olduğundan- İstanbul Bağlarbaşı'nda ve bir sanat atölyesi haline getirdiği köşküne taşıdı bu heykeli.

1924 Yılında halifelik kaldırılınca heykel bir kez daha Topkapı Sarayına taşındı.

Sonra?

Sonra senesini tespit edemediğim bir yılda tekrar ilk dikildiği yere yani Beylerbeyi Sarayına getirildi ve halen orada sergileniyor.

Yarın da heykelini diktiğimiz Papayı anlatacağım inşallah.